

ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร: ศึกษากรณีชุมชนเขวง
อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นางสาวสุธิรา อินทร์พรหม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1317-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE IMPACT OF TOURIST INDUSTRY ON THE WAY OF LIFE OF AGRICULTURAL
WORKERS: A CASE STUDY OF CHAWENG COMMUNITY,
KO SAMUI DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

Miss Suthira Inphrom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Human and Social Development (Inter-Department)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1317-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร: ศึกษา
กรณีชุมชนเขวง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โดย นางสาวสุริยา อินทร์พรหม
สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษา นางสุริยา วีรวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภัทย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(นางสุริยา วีรวงศ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉรา เอ็นท์)

..... กรรมการ
(ดร. พินิจ ลาภานานนท์)

สุริยา อินทร์พรหม : ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร: ศึกษากรณีชุมชนเฉวง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (THE IMPACT OF TOURIST INDUSTRY ON THE WAY OF LIFE OF AGRICULTURAL WORKERS: A CASE STUDY OF CHAWENG COMMUNITY, KO SAMUI DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา: นางสุริยา วีรวงศ์, 165 หน้า. ISBN 974-53-1317-3.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของเกษตรกรในชุมชนเฉวง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524-2547 การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เทคนิคการศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เจาะลึก กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีศึกษาคือ ครอบครัวเกษตรกร 5 ประเภท ที่เป็นคนท้องถิ่นเท่านั้น และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากเอกสารและบันทึกข้อมูลสนาม

ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจในเชิงบวกคือ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีศึกษาทุกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงมีการสร้างแหล่งงานและอาชีพใหม่รองรับภายในชุมชน ส่วนผลกระทบเชิงลบคือ ทุกกลุ่มอาชีพในชุมชนต้องแบกรับภาระค่าครองชีพที่สูงขึ้น โดยเฉพาะชาวสวนมะพร้าวที่มีรายได้จากการขายผลผลิตมะพร้าวเพียงอย่างเดียวเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด นอกจากนี้ทรัพยากรสัตว์น้ำโดยเฉพาะปลามีปริมาณลดลง ชาวประมงพื้นบ้านจึงเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่จะได้รับผลกระทบเชิงลบในอนาคต สำหรับผลกระทบด้านสังคมคือ รูปแบบครอบครัวเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวขยายค่อยๆ ลดลง และความสัมพันธ์แบบเครือญาติเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การพึ่งพาอาศัยกันลดน้อยลง ผลกระทบด้านวัฒนธรรมคือ ศิลปการแสดง อาทิ ลิเก คอนเสิร์ต เข้ามาแทนที่มโนราห์ หนังตะลุงที่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ลดน้อยลงไปตามลำดับ งานบุญประเพณีของท้องถิ่นเดิมเป็นการจัดงานด้วยการร่วมมือเปลี่ยนไปเป็นการใช้เงินทำบุญแทนแรงงาน รูปแบบการจัดงานเดิมที่เรียบง่ายและประหยัด เปลี่ยนเป็นเน้นเชิงพาณิชย์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนจากการทำอาหารด้วยตัวเอง การแลกเปลี่ยนอาหารกลายเป็นการซื้ออาหารสำเร็จรูปเพื่อความสะดวก ในขณะที่เดียวกันก็รับวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวโดยเฉพาะด้านภาษาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อนำมาใช้ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องข้องกับการท่องเที่ยวใน ส่วนการพักผ่อนของเกษตรกรมักอาศัยอยู่กับบ้านมากกว่าจะไปแสวงหาความบันเทิงหรือท่องเที่ยวตามชายหาดแบบเดิม เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัด เสียงรบกวนจากแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน แต่ครอบครัวคนรุ่นใหม่สาวที่นิยมพักผ่อนตามสถานบันเทิงโดยเฉพาะยามราตรีมีผลกระทบเชิงลบคือ ปัญหาครอบครัว

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อนิสิต..... สุริยา อินทร์พรหม
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... วีรวงศ์

4589178420 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: IMPACT OF TOURIST INDUSTRY / WAY OF LIFE / AGRICULTURAL / KO SAMUI

SUTHIRA INPHROM: THE IMPACT OF TOURIST INDUSTRY ON THE WAY OF LIFE OF AGRICULTURAL WORKERS: A CASE STUDY OF CHAWENG COMMUNITY, KO SAMUI DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE. THESIS ADVISOR: MRS. SURIYA VEERAVONGS, 165 pp. ISBN 974-53-1317-3.

The objective of this research is to study the socio-economic and cultural impact of tourist industry among agricultural workers in Chaweng Community during 1981-2004. The target population involves five categories of agricultural families. Data's collection methods utilized in the study are documentary research, participant observation and in-depth interview, while content analysis was used in analyzing documents and field note.

Both positive and negative economic impact was found. Positive impact covers gaining higher income, creating new sources and new types of work. Negative impact is higher cost of living, especially for coconut farmers who receive income only from selling coconut. Subsistent fishermen would gain the most negative impact in the future due to decreasing number of marine resources, especially fish.

Social impact includes higher number of nuclear families, reducing of interrelationship among family members, and transition of family relationship resulting in lower level of interdependency. Cultural impact includes the replacement of local art performance, such as Manorah and shadow play by musical drama and modern music. There is a transformation of voluntary labor assistance, in arranging traditional religious events into cash-based assistance. Moreover, the simplicity of traditional events has changed to commercial oriented events in order to draw more tourists. In terms of food consumption, there is a transition of self-preparation and exchanging into ready-made food for the reason of convenience. Also, the locals working in tourist industry have improved their foreign-language proficiency. The agricultural workers, meanwhile, prefer staying at home to going out to the beach as they previously did in order to avoid the crowd and noise pollution in tourism areas. However, family of young adults likely to visit entertainment establishments, especially at night, resulting in family problems.

Field of study: Human and Social Development

Academic year: 2004

Student's signature *Suthira Inphrom*

Advisor's signature *Suriya Veeravongs*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วย ความกรุณาและความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ นางสุรียา วีรวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำและช่วยผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉรา เอ็นท์ และ ดร.พินิจ ลาภธนานนท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งสละเวลาช่วยปรับแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้สำเร็จลุล่วง

กราบขอบพระคุณพ่อ แม่ ไป เนียน ทุกคนในครอบครัวอินทร์พรหม และครอบครัวด้าน วิริยะกุล ที่ได้สนับสนุนให้เรียนปริญญาโทและคอยถามความคืบหน้า รวมทั้งกำลังใจอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้ผ่านช่วงเวลาในยามที่ท้อแท้และหมดกำลังใจให้พยายามต่อไป และรอคอยวันที่ผู้เขียนสำเร็จ การศึกษาอย่างรอคอย การได้เขียนหน้านี้ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าได้ทำในสิ่งที่ครอบครัวหวัง และทุกคนในครอบครัวคงจะดีใจกับความสำเร็จของผู้วิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้สละเวลาในการสัมภาษณ์ ข้อมูลทุกคำพูดเป็นสิ่งที่มีความค่ามหาศาล ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ได้

ขอบคุณน้ำใจที่แสนดีของเพื่อนทั้ง กิ่ง อร เลิศ ที่คอยช่วยเหลือกันมาโดยตลอดจนกระทั่ง ค่ำคืนวันสุดท้าย โดยเฉพาะอีดที่ช่วยคิดตั้งแต่คำแรกจนกระทั่งคำสุดท้ายของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และไม่เคยทิ้งให้ผู้วิจัยต้องใช้ความคิดเพียงลำพัง เทปที่คอยดูแลและให้กำลังใจมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเจอกับอุปสรรค หรือปัญหามากมายแค่ไหน แต่การมีเพื่อนที่แสนดีก็ทำให้ผ่านช่วงเวลาเหล่านั้นมาได้ และทำให้ผู้วิจัยได้รู้จักกับเพื่อนแท้ ขอขอบคุณจริงๆ

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ธุรการสถาบันวิจัยสังคม ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการประสานงาน เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดสถาบันวิจัยสังคมทุกท่าน ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านการค้นคว้าข้อมูลต่างๆแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด และผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อนๆทุกคนที่ให้ความช่วยเหลืออย่างกระตือรือร้น ให้คำแนะนำและคำเตือน รวมทั้งคอยเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนตลอดมา หากคุณความดีอันพึงมีทั้งหลายที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบให้แก่คุณพ่อ คุณแม่ และอาจารย์ทุกท่าน ส่วนข้อบกพร่องทั้งหลายที่เกิดขึ้นผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	6
1.5 ขอบเขตการศึกษา.....	7
1.5.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ศึกษา.....	7
1.5.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา.....	7
1.5.3 ขอบเขตของเวลา.....	8
1.6 วิธีการศึกษา.....	9
1.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	9
1.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	12
1.6.3 การนำเสนอข้อมูล.....	12
1.7 นิยามศัพท์.....	12
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว.....	14
2.2 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุย.....	15
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ.....	24

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ.....	26
2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคม.....	28
2.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านวัฒนธรรม.....	32
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
บทที่ 3 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของอำเภอเกาะสมุย.....	46
3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน.....	46
3.2 สภาพทั่วไปของอำเภอเกาะสมุย.....	47
3.2.1 พื้นที่และการใช้ประโยชน์.....	47
3.2.2 การปกครอง.....	48
3.3 สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม.....	49
3.3.1 สภาพเศรษฐกิจ.....	49
3.3.2 สภาพสังคม.....	52
3.3.3 ด้านวัฒนธรรม.....	53
3.4 การคมนาคม.....	57
3.4.1 ทางเรือ.....	58
3.4.2 ทางรถโดยสารประจำทาง.....	59
3.4.3 ทางอากาศ.....	59
3.5 ชุมชนเชิง.....	59
3.5.1 ที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศ.....	59
3.5.2 การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชุมชน.....	60
3.5.3 ลักษณะทางประชากร.....	61
3.6 พัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสมุย.....	61
บทที่ 4 ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร.....	72
4.1 ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร	
ด้านเศรษฐกิจ.....	72
4.1.1 รายได้ -รายจ่าย.....	72

4.1.2 การใช้เวลาในการทำงาน.....	94
4.1.3 เทคโนโลยีในการผลิต.....	101
4.1.4 ทักษะในการประกอบอาชีพ.....	106
4.1.5 แรงงาน.....	110
4.2 ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรด้านสังคม.....	113
4.2.1 รูปแบบครอบครัว.....	113
4.2.2 ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว.....	115
4.2.3 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน.....	119
4.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรด้านวัฒนธรรม.....	122
4.3.1 ประเพณี.....	120
4.3.2 การบริโภค.....	125
4.3.3 การพักผ่อน.....	127
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	131
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	131
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	154
รายการอ้างอิง.....	157
ภาคผนวก.....	162
แนวคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมาย.....	163
ประวัติผู้เขียน.....	165

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สถิติการท่องเที่ยวใน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ.2523-2545.....	3
ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มประชากรเป้าหมาย.....	11
ตารางที่ 3 สภาพการผลิตพืชที่สำคัญของเกาะสมุย.....	49
ตารางที่ 4 จำนวนโรงแรม บังกะโล เกสต์เฮาส์ และบ้านพักชั่วคราว อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	51
ตารางที่ 5 จำนวนประชากรอำเภอเกาะสมุย.....	52
ตารางที่ 6 โครงสร้างพื้นฐานของเกาะสมุยในช่วงปี พ.ศ. 2524-2529.....	68
ตารางที่ 7 โครงสร้างพื้นฐานของเกาะสมุยในช่วงปี พ.ศ. 2530-2535.....	69
ตารางที่ 8 โครงสร้างพื้นฐานของเกาะสมุยในช่วงปี พ.ศ. 2536-2546.....	70
ตารางที่ 9 เปรียบเทียบผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิต ของเกษตรกรในชุมชนเชิงด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ.....	135
ตารางที่ 10 เปรียบเทียบผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิต ของเกษตรกรในชุมชนเชิงด้านสังคม.....	148
ตารางที่ 11 เปรียบเทียบผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิต ของเกษตรกรในชุมชนเชิงด้านวัฒนธรรม.....	151

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 อิทธิพลของการท่องเที่ยว.....	25
แผนภาพที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเชิงกายหลังจาก ที่มีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเข้ามา.....	132